

Tiskovni ured

KARDINALOVA HOMILIJA NA MISI SPOMENA NA POGINULE
U DOMOVINSKOM RATU PRIGODOM BLAGOSLOVA KENOTAFI
(Zagreb, crkva Sveta Mati Slobode, 4. studenoga 2007.)

Misna čitanja: Mudr 11,22-12,3; 2Sol 1,11-2,2; Lk 19,1-10

1. Ovih se dana ljudi okupljaju na grobljima obnavljajući spomen na svoje pokojnike. Mi vjernici znamo – a svi ljudi u sebi osjećaju – da se spomen ne zaustavlja na izvanjskome nego prodire puno dublje; prodire onamo gdje se mi, hodočasnici na zemlji, susrećemo s onima koji su uronili u vječnost, onamo gdje život pokazuje svoju drugu stranu i svoju beskrajnost u Bogu. Pohod grobovima pokojnika ne zaustavlja se na običaju koji bi isključivao otajstvo života i smrti. Misno čitanje iz Knjige Mudrosti himan je hvale Bogu za njegovu dobrotu prema stvorenjima.

Kao vjernici, ispunjeni divljenjem promatramo veličinu Stvoritelja kojemu je podložan cijeli svijet, od kojega sve stvoreno prima životni dah i pred kojim je svaka zemaljska veličina tek sitna neznatnost: Sav je svijet pred tobom, Gospodine, kao zrnce praha na tezulji i kao kaplja jutarnje rose što se spušta na zemlju (Mudr 11,22). Čovjek koji posjeduje dobivenu ili prisvojenu moć trajno je u napasti da postane neskroman i ohol te istu moć iskoristi za sebične prohtjeve, ne razmišljajući pritom o dobru drugoga. Da nije bilo ljudske oholosti i pristajanja na zlo, ne bismo se danas spominjali tolike patnje koju su u agresiji na našu Domovinu proživjeli hrvatski ljudi. Ali bez tih patnja ne bi bilo ni očitovanja ljubavi koju

Tiskovni ured

čuvamo kao zalog i smjerokaz za budućnost. U Bogu se moć združuje s ljubavlju. U njemu je punina ljubavi, a ljubav je svemoćna.

Pa ipak, zar nismo često pomislili da je Bog odvratio svoj pogled od nas; da je zatvorio oči ne želeći vidjeti grijeh i zlo što nam ga drugi nanose? U današnjem evanđelju upravo je riječ o pogledu koji Bog upućuje čovjeku, o Isusovu pogledu.

2. Kad je Zakej čuo da Isus dolazi u grad, htio ga je vidjeti. Ali ne tako da ga Isus dotakne, da ga zahvati, osvoji i obrati. Želio je tek promatrati. Skriven u krošnji smokve želio se zaštititi od Isusova pogleda. Ni na koji način nije želio biti primijećen. Prije nego se prostor ispunio ljudima popeo se na stablo, zauzeo prikladno mjesto i čekao. Svi smo mi, braćo i sestre, ponekad slični Zakeju, osobito po želji za promatranjem koje ne obvezuje. Tako pojedinci iz prikrajka glasno razmišljaju što bi trebala činiti Crkva, što su dužnosti pojedinih društvenih služba, na koji način odgovorni moraju pronaći rješenja, kako bi trebalo pokretati inicijative...

U središtu su uvijek – drugi. Svatko od nas ima neko svoje – metaforički rečeno – omiljeno životno stablo na koje se sklanja kako bi mogao predbacivati drugima. U Hrvatskoj ima puno ljudi koji se postavljaju kao da sjede iznad zbilje, s visoka govore o drugima i jasno pokazuju što bi drugi trebali činiti ili što nipošto ne bi smjeli činiti. I Crkvi se, osobito njezinu vodstvu, daju smjernice, međutim, sami ti kritičari ne žele sudjelovati u životu Crkve nego s distance pokazuju, navodno, intelektualnu objektivnost i visoku kakvoću etičkih stavova.

Tiskovni ured

www.zg-nadbiskupija.hrtiskovni@zg-nadbiskupija.hr

I Zakej je želio distanciranjem sačuvati ulogu promatrača, ali nije uspio. Svatko tko susretne Isusa, ne može ostati distanciran od života. Dobro smješten u svom zaklonu, Zakej se radovao što se Isus zaustavio blizu njega jer će ga tako, mislio je, izbliza moći promatrati za njegova nastupa. U trenutku dok je tako razmišljao, Isus podigne pogled pa ga pozove: Zakeju, žurno siđi! Spasenje započinje Božjim pogledom, upravo kao i naša ljubav prema bližnjima. Ali Krist nas promatra drukčijim očima. Nastoji istaknuti ono što je u ljudima najbolje i na tome graditi. Isus je vjerovao Zakeju i tada kad su ga mnogi osuđivali.

3. Braćo i sestre u vjeri, ako vas drugi ljudi osuđuju i ako mnogi koje smatrate bliskima nemaju povjerenja u vas, sjetite se Zakeja. Možda ponekad ni sami sebi ne vjerujemo, ali nas današnje evanđelje uči da Netko u nas vjeruje i ne očekuje našu nevjeru. Zakej je prešao put od znatiželje do vjere. Isus Zakeja najprije oslobađa stvari, prividnoga bogatstva, a potom mu otvara oči kako u drugim ljudima ne bi gledao pojedince koje treba izrabljivati, već braću i sestre. Po prvi put Zakej koristi ruke za davanje, a ne za uzimanje.

Nitko sebe ne može smatrati i nazivati kršćanskim vjernikom, ako iskreno sa Zakejem ne može ponoviti da je spreman dati siromasima i nadoknaditi sve ono što je stekao na nepošten način i prijevarom. Davanje, a ne uzimanje – to je Radosna vijest provedena u djelo. To je Zakejeva žurba u poslušnosti Isusu od koje nam valja učiti – žurba koja dopušta Bogu da nas pronađe, jer svatko od nas ima mogućnost sići s neke smokve i živjeti radost Božjega milosrđa. Davanje, a ne uzimanje! Tomu nas uči i

Tiskovni ured

današnji događaj koji naše misli neizbježno vezuje uz poginule u Domovinskom ratu.

4. Kad se govori o Domovinskom ratu, često se, nažalost, čuje o svemu i svačemu osim o vrijednostima koje su prožimale te godine hrvatskoga stradanja i patnje. Bile su to i godine ponosa i ljudskosti, godine molitve i pouzdanja u Božju providnost. Da, braćo i sestre, mi smo svjedoci i živi spomen ponosa i patnje, koje nikakva laž ne može uništiti. Znamo da je od samih početaka ostvarivanja hrvatske samostalnosti u određenim krugovima pisano i raspravljano o hrvatskim braniteljima na način koji je bio dalek istini.

I danas se u ime takozvane povijesne objektivnosti zanemaruju tadašnje okolnosti, ozračje i životna zbilja koja je bila i ostala puno šira od političkih razmišljanja i igara koje smo već tada naslućivali, a što malo-pomalo izlazi na površinu u svoj svojoj prijetvornosti. Svaki je rat neizmjereno zlo i veliki gubitak pa je stoga nedopustivo i neistinito čitanje Domovinskoga rata po ključu koji želi izjednačiti zločinca i žrtvu i uz pomoć kojega se na njega gleda kroz prizmu nametanja krivnje hrvatskoj žrtvi. Naša je zadaća da kao živi svjedoci promatramo Domovinski rat kroz prizmu ljubavi prema ljudima koji su branili druge ljude, bez obzira na one koji su u Hrvatskoj i izvan nje uložili puno političke moći i ekonomskih sredstava da dokažu suprotno.

Tiskovni ured

www.zg-nadbiskupija.hrtiskovni@zg-nadbiskupija.hr

5. Sve je započelo onoga trenutka kad su neprijatelji i napadači počeli govoriti o mijenjanju republičkih granica zbog proširenja teritorija zemlje koja radi toga kreće u osvajanje tuđega teritorija i pribjegava pokoravanju ljudi. Sve je započelo kad je obscijenjena istina o čovjeku, domu i domovini. Hrvatski čovjek nije pošao ratovati u tuđu zemlju. On je govorio o obrani svoga doma, o zaštiti ljudi koje je volio, o ljepoti koja je oblikovala dušu njegova bića i nije se – poput napadača – pripremao za rat. Rat ga je zatekao u svakodnevnim poslovima u vrijeme kad je bio oduševljen osamostaljenjem vlastite Domovine i pun nade da suvremeni svijet ne će dopustiti nepravdu koja se pripremala. A kad se to ipak dogodilo, iznenađeni količinom mržnje hrvatski su branitelji znali cijenu ljubavi.

Danas je nemoguće napisati istinu o Domovinskom ratu analizirajući samo dokumente i potpise, položaje vojnih postrojba i broj tehničkih sredstava. Istinu o tim godinama svjedoče iskustva jednostavnih susreta i opraštanja, poleta i nadanja, strepnje i molitve. Slika kapi jutarnje rose iz prvoga misnog čitanja možda je uspjela vratiti u sjećanje one trenutke kad su se opraštala djeca od očeva koji su odlazili na ratišta, kad su supružnici posljednji put osjetili toplinu zagrljaja, kad se posljednji put zajednički blagovali za obiteljskim stolom dok su se slušale vijesti i osluškivali pucnji u blizini hrvatskih gradova i sela koji su najavljivali duga progonstva i besmisao razaranja.

Domovinski rat su i užurbane ruke koje su u nekoliko sati morale domisliti i pripremiti najvrjednije što za život treba ponijeti sa sobom, a da stane samo u nekoliko vrećica. Domovinski rat su i kroz suze dana obećanja o povratku na ognjište, obećanja da rodna gruda pohranjena u

Tiskovni ured

www.zg-nadbiskupija.hrtiskovni@zg-nadbiskupija.hr

srcu ne će biti zaboravljena, ni ostati opustošena. U tom su ratu postojali napadači, postojali su otimači, postojali su sluge laži. Ali, u tom otajstvu zla, s hrvatske su strane bili oni koji su branili nedužne živote, koji u rukama nisu držali političke manifeste osvajački nadahnute, već o vratu nosili krunice koje su iz dana u dan molili čak i oni među njima koji to do tada nisu činili jer im je krunica bila nepoznata. Nemoguće je napisati povijest Domovinskoga rata ako se ne prizovu u sjećanje i osjećaje sve bešćutnosti i poniženja koja su se rađala iz bahatosti silnika željnih ovozemaljske vlasti i gaženja svega što pripada hrvatskom biću.

6. Draga braćo i sestre, vrijednosti iz toga vremena ni danas nisu manje aktualne. Možda su poljuljane, ali nisu izgubile svoju vjerodostojnost. Nemamo ih pravo zaboraviti. Toliko je toga čemu se možemo diviti i čime se novi naraštaji mogu nadahnjivati, a ipak opažamo da je unesena sumnja, poljuljan polet, iskrivljena istina. Samo svijest o moralnim i ljudskim vrijednostima a ne njihovo blaćenje, mogu jamčiti sigurnost i dobrobit Domovine. Ljubav, očitovana u darivanju vlastita života za druge na prvom je mjestu tih vrijednosti. Isus govori: Veće ljubavi nitko nema od ove: da tko život svoj položi za svoje prijatelje (Iv 15,13). Ta ljubav nije moguća s distance i nije ostvariva bez vjere u vječnost.

Upravo kao i u Zakejevu životu, istinski život u radosti koja je uvijek Božji dar ne može se iskusiti bez susreta s Bogom. Ovu temeljnu vrijednost vjere u Boga, poniznost i snagu križa – ništa ne može zamijeniti. U dušama hrvatskih građana osim imena branitelja duboko bi trebala biti urezana i mjera za praćenje napretka Domovine – ta je mjera ljubav – a ne materijalno

Tiskovni ured

bogatstvo i gospodarski napredak. Ovo dvoje – materijalno bogatstvo i gospodarski napredak – istinski imaju smisla samo ako su prepoznatljivi kao trag nesebičnosti. Nadalje, zar smo tako brzo zaboravili osim hrabrosti naših vojnika i otvorena vrata mnogih domova i toplinu srdaca koja su imala sućuti prema svima u potrebi, pomažući ne samo »svojima« nego često i onima koji su bili na suprotnoj, neprijateljskoj strani. Solidarnost sa svima koji pate ide uz bok ljubavi prema Bogu.

Zajedništvo kao još jedna vrijednost izrasla iz Domovinskoga rata također je poljuljano u našem društvu. Zajedništvo se rađalo iz potrebe i upućenosti jednih na druge. Sloga i zajedništvo ne niču na tlu samodostatnosti i djelomičnih interesa. Hrvatski branitelji koji su učinkovito obranili Hrvatsku nisu pošli u rat iz interesa kako bi nešto dobili, a ipak su često bili izvrgnuti sramoćenju i preziranju radi svoje velikodušnosti. Ljubav kao priznavanje Božje dobrote pretočena u ljubav prema bližnjemu, društvena solidarnost i pravednost, nesebičnost i sloga – stupovi su na kojima je moguće i dalje graditi Hrvatsku oslanjajući se na vrijednosti izgrađene tijekom Domovinskoga rata, koje ne smiju biti dovedene u pitanje ako želimo Božji blagoslov i snagu silniju od ljudskih pravorijeka nedostojnih istine.

Tiskovni ured

www.zg-nadbiskupija.hrtiskovni@zg-nadbiskupija.hr

7. Popis imena pokojnika kakav nalazimo u ovoj crkvi naziva se kenotaf. Ovdje u crkvi Sveta Mati Slobode u Zagrebu, na kamenoj ploči uklesana su imena hrvatskih branitelja poginulih u Domovinskom ratu. Kenotaf je grčka riječ i doslovno znači »prazan grob«. Njome se želi reći da se na ovome spomen-mjestu ne nalaze tijela onih čija su imena uklesana u kenotaf. No nama kršćanima pri spomenu praznoga groba misao se spontano veže uz Kristov prazan grob i uz najradosniju vijest o Njegovu uskrsnuću i pobjedi nad smrću.

Uistinu vjerujemo da su imena ovih ljudi – koji su svojim životima posvjedočili ljubav prema bližnjemu – upisana u Božji dlan i da žive vječnost daleko od raspadljivosti i svakovrsne prolaznosti. Krist je svojim uskrsnućem stvorio radosnu prazninu groba u koju smo mi vjernici zagledani s nadom i sigurnošću vjere da naši pokojnici žive radost Božjega zajedništva. Isus Krist, ne držeći se svoje jednakosti s Bogom, postao je sličan ljudima i ponizio se do smrti na križu (usp. Fil 2,6-11). Zbog njegova čina kenoze – dobrovoljnoga oplijenjenja i obespravljenja – Bog mu je darovao ime nad svakim imenom. U tom smo imenu i mi, dragi vjernici, utkani u vječni život, a posebice oni koji nisu štedjeli svoga života i sebično ga čuvali na udaljenosti od ljudske patnje.

8. Ova crkva i ovaj kenotaf predstavljaju i spomen na sva groblja diljem Domovine, na sva znana i neznana mjesta na kojima je zasijano zrno koje pavši na zemlju i umrijevši – donosi obilat rod (Iv 12,24). Čvrsto vjerujem – što je uostalom i zadaća nas kršćana – da vjernost, žrtva i smrt ovih ljudi, unatoč tome što pod utjecajem pomodarskih trendova od

Tiskovni ured

www.zg-nadbiskupija.hrtiskovni@zg-nadbiskupija.hr

vremena do vremena izgleda nerazumljivom, za nas uvijek ostaje plodonosnom. Kad smo posred mnoštva križeva o kojima svjedočimo pred drugima, mi vjernici ispunjeni smo pouzdanjem u Boga, a ne oslanjamo se na svoja ljudska predviđanja. Pred nama je u Hrvatskoj dug put i čini nam se da je životni vijek prekratak da bismo odmah vidjeli plodove. Ali, i u našim kratkim životima kršćanska je obveza biti pozoran spram ljubavi u izgrađivanju osjećaja međusobnoga poštovanja i pripadanja. Samo na takav način promišljanje i razmatranje povijesti postaje molitvom.

Pohodivši grobove naših branitelja, na spomen-pločama čitamo imena onih kojima dugujemo izvanjske okolnosti stjecanja hrvatske slobode i samostalnosti. Njihovi primjeri ne progovaraju mržnjom pa je stoga njihovo sebedarje novi temelj opraštanja na koje smo svi pozvani i koje živi od ljubavi. Oni su svoje živote darovali nama. Spomen na njih, čitanje njihovih imena na ovome i drugim mjestima ponizno je čuvanje ljubavi. I dok se pitamo zašto je Bog na tolike nepravde šutio, zašto nije podignuo svoju moćnu desnicu u obranu istinitosti dok se nad nama nadvijala sjena poniženja – ne zaboravimo križ. Upoznali smo ga, osjetili tvrdoću njegova drveta koju je omekšalo Isusovo tijelo i spoznali da nam je Bog i u kušnji, i u boli bio blizu – dajući nam mogućnost da živimo.

9. Mi vjernici osjećamo da Domovinski rat nisu vodile samo vojne sile, poglavito se njegov ishod ne može samo njima rastumačiti, nego smo svjesni da je nad nama bdio pogled koji je nedohvatljiv ljudskoj mržnji. Mnogima je taj pogled omogućio da vide dalje od smrti i da prepoznaju ljubav prema kojoj je smrt bespomoćna.

Tiskovni ured

www.zg-nadbiskupija.hrtiskovni@zg-nadbiskupija.hr

Moleći za poginule hrvatske branitelje, molimo da njihova žrtva ne bude bez odjeka u Hrvatskoj nakon rata. Upravo sada, u vremenu izgradnje društva koje treba učvrstiti svoje korijenje, potrebno je to korijenje zalijevati rosom onih vrijednosti koje su branitelji nosili i njegovali svojom odgovornom ljubavlju u vjeri da je Bog gospodar i ljubitelj života. Stoga danas kršćani u Hrvatskoj ne bi smjeli poduprijeti one političke opcije koje ne poštuju te vrijednosti, jer – bez obzira kakav dojam ostavljale – ne rade na dobrobit čovjeka i hrvatske Domovine. Moleći za svoje pokojnike u liturgiji, spominjemo njihova imena jer imena sažimaju osobnu povijest. Puno je imena tijekom povijesti ostalo zapisano na križevima, spomen-pločama, u knjigama... Ovdje, na ovom kenotafu zapisana imena razlikuju se ipak od drugih. Ako ih bude čitao onaj tko voli svoju Domovinu znat će da ga se tiču – bez obzira što te ljude nije osobno poznao – jer su oni dijelom hrvatske povijesti i naših života. Ovdje smo bez želje da tjeskobno istražujemo otajstva koja nadilaze naše spoznaje. Ovdje smo zajedno u molitvi da Bogu zahvalimo za sve ljude čijih se života poimence spominjemo, ali i za one koji su preživjeli i s nama tvore spomen prepoznatljiv u ljubavi. Ovi se ljudi nisu skrivali i s distance promišljali koja je cijena kršćanske slobode. Moleći danas za njih u crkvi Sveta Mati Slobode, preporučujemo ih Božjemu milosrđu i zagovoru naše nebeske Majke Marije, koja poznaje ljudsku bol i zna da drvo križa sjaji besmrtnošću. Amen.